

Diplomní projekt

ústav památkové péče

ateliér prof.ing.arch.akad.arch. Václava Girsy

Rehabilitace zámecké zahrady v Buštěhradě

vedoucí diplomové práce: prof.ing.arch.akad.arch. Václav Girsy

konzultant: Ing.arch. Tomáš Efler

vypracovala: Marie Rybářová

fa čvut 2010/2011

Průvodní zpráva

Obsah:

1. Identifikační údaje stavby
2. Zadání
3. Popis území, údaje o stavebním pozemku a majetkových vztazích
4. Průzkumy
5. Urbanistické řešení
6. Provozní řešení
7. Stavební program
8. Kapacity a objemy
9. Architektonické řešení
10. Specifikace výsadby
11. Konstrukční řešení
12. Infrastruktura
  - 12.1. Doprava
  - 12.2. Technická infrastruktura

Průvodní zpráva

1. Identifikační údaje stavby:

Akce: Rehabilitace zámecké zahrady v Buštěhradě
Stupeň: Architektonická studie
Datum: 2010/2011
Katastrální území: Buštěhrad

Zpracovatelé dokumentace:

Projektant: Bc. Marie Rybářová
Vedoucí projektu: Prof.ing.arch.akad.arch. Václav Girsy
Konzultant: Ing.arch. Tomáš Efler
Konzultant krajinné části: Ing. Radmila Fingerová
Konzultant historické krajinné části: Ing. Ina Truxová
Konzultant TZB: Ing. Zuzana Vyoralová

2. Zadání

Cílem práce je celková rehabilitace nádvoří, anglického parku a historické zahrady zámku v Buštěhradě. V rámci obnovy je využito poznatků o historickém vývoji a stavu před devastací řešení zahradních úprav v návaznosti na závěry stavebně-historického průzkumu a vlastní poznatky vytěžené z předdiplomního semináře (obnova s inspirací doloženého historického stavu), přičemž budou zohledněny památkové hodnoty areálu. Důraz bude kladen především na prostory nádvoří a zahrady a na soulad s prostředím (zhodnocení památkové i architektonické). Při řešení budou respektovány provozní (včetně parkování) a reprezentační potřeby zámku (kulturní centrum města Buštěhradu).

3. Popis území, údaje o stavebním pozemku a majetkových vztazích

Území se nachází nedaleko Kladna. Je situováno ve východní části obce; severně od okraje ulice Kladenská, které je jednou z hlavních komunikací obce, a východně od ulice Revoluční. Z jihu hraničí pozemek s individuální rodinnou zástavbou. V její jižnější části řešeného území je situován anglický park s několika devastovanými objekty letního kina, nezřetelnou cestní sítí a náletovou zelení. Západně se nachází chátrající průmyslový areál. Ve středu řešeného území je Buštěhradský zámek půdorysného tvaru písmene 'U', ve kterém v současné době probíhá kompletní rekonstrukce. Prostor nádvoří je vymezen zámkem a z východní strany na něj navazuje katolický kostel, kde se nachází z ulice Revoluční vstupní brána na nádvoří. Samotná plocha nádvoří je místy zpevněná okružní asfaltovou komunikací, střed nádvoří je zanedbaný s několika stromy podprůměrné kvality. Na severní straně je bytový dům ze 70. let a několika menšími objekty, po obvodu směrem k ulici Kladenská je pozemek zatravněný. Řešené území je z větší části

obeženo kamennou zdí, která chybí pouze v severozápadní části hraničící s ulicí Kladenská a Revoluční. Zeď vyrovnávající výškový rozdíl je rovněž mezi nádvořím a bytovým domem.

V současné době se zpracovává nový územní plán, který uvažuje změnu dosavadního funkčního využití. Vizí obce je převedení všech řešených pozemků z osobního vlastnictví pod správu Středočeského kraje za účelem rehabilitace území do stavu před devastací zahradních úprav.

Území se nachází v katastrálním území Buštěhrad.

- navrhované území se týká těchto parcel: 2/1; 3; 4; 5/1; 5/2; 8; 9; 10; 250; 251; 252; 253; 254/1 - 254/9

Platný územní plán z roku 2004:

Parcely:
4; 8; 9; 10 - parkově upravená plocha
2/1; 3; 4; 5/1; 5/2 - obslužná sféra
250; 251; 252; 253; 254/1 - 254/9 - hromadné bydlení

Regulační plán není zpracován.

4. Průzkumy

Stavebně historický průzkum (výtah)

Buštěhradský zámek

Stavba zámku začala na přelomu 17. a 18. století. Již v roce 1713 byl zámek obýván.

Průběh první etapy lze určit spolehlivě. Nejstarší je hlavní zámecké křídlo, stavěné jako dvojposchoďové. Narůstání budovy nebylo zcela plynulé, naznačují to především dispoziční nerovnosti.

Problematická je otázka připojení původně jednoposchoďových bočních křídel. Časově je možné je zařadit do starší etapy výstavby.

Roku 1745 byl zámek charakterizován jako velmi zchátralý. Roku 1747 byla zahájena jeho přestavba a celkově dokončena byla roku 1754.

V roce 1765 se od základu stavěla galerie a zdá se, že v této době byly provedeny také arkády.

Ke zvýšení bočních křídel o druhé poschodí a vybudování nové kaple došlo v letech 1813/14. (K prodloužení kaple je datováno 1897/8.)

Buštěhradská zahrada

Informace týkající se zahrad související s buštěhradským zámekem nejsou velké. Stavebně historický průzkum se v tomto ohledu zmiňuje pouze minimálně. Součástí průzkumu jsou fotografie dokládající stav z roku 1974.

Z roku 1674 pochází nejstarší zmínka o zámecké zahradě. V kopiích korespondence buštěhradského úřadu je zaznamenán návrh: "... zřídít malou okrasnou zahradu". V následném hlášení je úkol uváděn jako splněný.

Z roku 1691 pochází stručný popis buštěhradského panství od vrchního V. Vondřicha: "... Okrasná zahrádka s luthauzkem je malá hned u starého zámku v Buštěhradě, v níž je něco špalírů španělských a holandských, růže, buxusy a podobně, jinak nic než květinové záhony. Kuchyňská zahrada je jedna u zámečku."

V červnu 1747 došlo do Mnichova hlášení, že je zde "velká zahrada obehnaná tu a tam sesedající vysokou zdí, kde se nepěstuje žádný ovocný strom ani zelenina a pozemek leží zcela zpustlý.

Za rok 1767 je zachován dílčí stavební účet. Účtuje se tu samostatně stavba prádelního domku, jenž asi stál jižně od zámecké budovy.

Roku 1801 byla pod zámekem z příkazu administrace založena nová zahrada a stromová školka a obě obehnané novými zdmi.

5. Urbanistické řešení

Cílem práce byla celková rehabilitace nádvoří, historické zahrady a anglického parku zámku v Buštěhradě.

Jedná se o obnovu, která vychází z historického vývoje objektu. Inspiračním pramenem je mapa stabilního katastru, od které se odvíjí celkový koncept řešení. Návrh vychází z významu daného místa, které se má v budoucnu stát městským centrem.

Navržené řešení respektuje historicky významnou severo-jížní osu jdoucí od anglického parku přes zámek a nádvoří až k odpočinkové zámecké zahradě. Důraz je kladen na symetrickou kompozici, která je porušena až v detailu.

6. Provozní řešení

Řešení vychází z účelného provozu areálu. Dva hlavní vstupy do areálu jsou umístěné v severní části nádvoří kolmé na centrální osu. Ostatní vedlejší vstupy jsou pouze pro pěší návštěvníky. Jedná se o vstup do zámecké zahrady, situovaný na konci centrální osy, a vstup do anglického parku na západě.

Odpočinková a užitková zahrada bude v noci uzavřena. Přístup na nádvoří a do anglického parku je neomezený.

V rámci zámecké zahrady mohou návštěvníci navštívit kavárnu s možností vychutnat si kávu přímo v zahradě. Pro dlouhou chvíli jsou pro návštěvníky zahrady připravena

petangová hřiště, ruské kuželky či hra v kuličky po obvodu zahrady. Potřebné vybavení si mohou návštěvníci půjčit v kavárně.

O údržbu vegetačních ploch se bude starat zahradník s provozním zázemím na řešeném pozemku situovaném mezi zámeckou a užitkovou zahradou. Plodiny vypěstované v užitkové zahradě jsou určeny k prodeji. K tomuto účelu je vyhrazena plocha v severovýchodní části zahrady a prodejní prostory v rámci objektu oranžerie.

Přebytečná vegetace bude kompostována a opět použita v rámci údržby areálu na pozemku.

7. Stavební program

Řešení prostorových potřeb sestává z obecných požadavků na nádvoří-reprezentativního prostoru, zámeckou zahradu- určenou k odpočinku a příjemnému posezení, užitkové zahrady- ukazující nové trendy pěstování plodin, anglického parku- vhodného k procházkám a posezení.

Obecné požadavky:

- návrh veřejného prostoru odpovídá charakteru a potřebám jednotlivých částí.
- atraktivnost pro místní obyvatele i návštěvníky obce
- použití minimalistických prostředků
- praktické a uživatelsky příjemné
- rozčlenění na více bloků
- dobrá dostupnost a bezbariérový přístup

Nádvoří:

- reprezentativní prostor
- parter odpovídající centru obce
- vegetace charakteristická pro české prostředí
- dostatečně velká volná plocha pro možnosti konání trhů a kulturních akcí
- místo dobře dostupné autem

Zámecká zahrada:

- místo k příjemnému posezení
- střídání otevřených a intimnějších prostorů
- atraktivní z hlediska vegetační skladby
- možnost využití zábavních prvků

Užitková zahrada:

- atraktivní pro širokou veřejnost
- charakterem ojedinělé místo v širším okolí
- naučný a inspirativní charakter
- důraz na ekologii a pěstování bio plodin

8. Kapacity a objemy

- celková plocha pozemku:	23 460	m ²
- zastavěná plocha:	356	m ²
- nezastavěná:	23 104	m ²

Plochy jednotlivých částí:

- nádvoří:	5184	m ²
- zámecká zahrada:	3484	m ²
- užitková zahrada:	989	m ²
- anglický park:	12 725	m ²
- parkovací plocha:	584	m ²
- provozní zázemí:	494	m ²

Počet parkovacích míst/invalidi: 33/2

9. Architektonické řešení

Areál je chápán jako veřejný prostor rozdělený do několika částí vyhovujících soudobým nárokům městského centra, potřebám obyvatel a návštěvníkům obce. Obnova je pojata minimalisticky s prvky soudobé architektury a využívá moderních technologií. Má přispět k rozvinutí historického ducha místa, avšak nevytvářet historizující iluzi. Důraz je kladen na atraktivní krajinné řešení a vegetační druhovou skladbu korespondující s jednotlivými částmi.

Nádvoří je charakteristické symetrickým vegetačním ornamentem. Jedná se o velmi nízký stálezelený záhon. V jeho středu je umístěn vodní prvek a čtyři solitérní stromy. Nádvoří je mimo zámek a objekt kostela vymezeno odpočinkovou zahradou z jihu a živým plotem z východní strany lemujícím po obvodu parkoviště. Dílčedná plocha bezprostředně před zámkem je určen pro konání sezónních trhů a kulturních akcí. Důraz byl kladen na původní vegetační skladbu.

Jižní strana nádvoří je ukončena vstupem do zámecké zahrady. Součástí dominantního schodiště jsou dvě symetrické rampy umožňující bezbariérový přístup.

U sloupů loubí budou vysazeny popínavé rostliny.

Odpočinková zahrada je určena jak pro návštěvníky zámku, tak pro obyvatele města ke každodenní rekreaci. Nachází se zde kavárna a objekt oranžerie v létě užívaný jako výstavní prostor. Součástí objektu je zahradní obchod a veřejné záchody. Jižní zahrada je rozdělena do několika subzahrádek lišících se druhovou skladbou vegetace pro vytvoření odlišné atmosféry- otevřených a uzavřených prostorů. Toho je docíleno lišící se výškou živých plotů, habitem, barvou a vůní zeleně. Na hlavní ose je vysazeno přísně pravidelné stromofadí, v jeho středu je umístěn vodní prvek a na konci centrální osy je umístěna socha. Po stranách jsou petangová hřiště, ruské kuželky a kuličky. Celá zahrada je lemována stromy poskytujícími stín a eliminaci negativních účinků přehřáté komunikace.

Z odpočinkové zahrady je přístupná užitková část. Zahrada je určena pro pěstování ovoce, zeleniny a bylinek dle tradičních postupů a má mít ukázkový, naučný i komerční charakter moderního zahradničení. Celý prostor je chápán velmi intimně. Je použito dřevěných konstrukcí. Součástí zahrady je altán umístěný v ose. Obvod zahrady je rovněž lemován záhonem, který je určen pro pěstování drobných plodin, ale i

popínavých keřů dotvářející atmosféru místa. V částech s malou sluneční intenzitou budou vysazeny stínomilné keře.

10. Specifikace výsadby

Nádvoří

- důraz na domácí vegetaci a reprezentativní charakter
- habrový stříhaný plot do výšky 2 500mm pomáhá vymezit hmotu nádvoří
- popínavé rostliny na sloupech loubí mají přispět kromě estetické kvality k příjemnějšímu klimu v loubí v období horka

Specifikace:

- lipa srdčitá 'Greenspire' - Tilia cordata 'Greenspire'
- habr obecný - Carpinus betulas
- plamének menší - Vinca minor
- bobkovišeň lékařská - Prunus laurocerasus
- přísavník pětistý - Parthenocissus quinquefolia

Zámecká zahrada

- vytvoření otevřených a uzavřených částí
- stromy po obvodu mají přispět k eliminaci vlivů komunikace
- skladba vybrána pro podporu lidských smyslů

Specifikace:

- mandloň trojlaločná - Prunus triloba 'Plena'
- lipa srdčitá 'Rancho' - Tilia cordata 'Rancho'
- vistárie čínská - Wistaria sinensis
- přísavník pětistý - Parthenocissus quinquefolia
- zimoztráz drobnolistý - Buxus sempervirens
- kostřava metlovitá - Festuca gautieri
- levandule lékařská - Levandula angustifolia
- dochan psárkovitý - Pennisetum alopecuroides
- dřšťál Thunbergův - Berberis Thunbergii

Užitková zahrada

- pravidelné záhony tematicky rozdělené
- po obvodu záhony s plodovými keři
- cedulky s popisem u jednotlivých druhů
- každoroční obměna skladby, aby nedocházelo k vyčerpání půdy
- doplnění o keře vhodné do stínu a keře doplňující estetický charakter zahrady

- zelenina:
  - listová
  - lusková
  - cibulová
  - kořeninová
  - plodová
  - kořenová
  - houby

- ovoce: - drobné ovoce

Příklad skladby jednotlivých záhonů:

- zelenina - listová: - salát hlávkový - *Lactuca sativa*
- salát kadeřavý Biondo
- salát kadeřavý Rosso

- zelenina - listová: - kapusta hlávková - *Brassica oleracea*
- kapusta kadeřavá
- kapusta růžičková

Specifikace:

mahalebka obecná - *Prunus mahaleb*

Anglický park

- počítá se s doplnění chybějících jasanů s přihlednutím výsadby k výhledovým místům

Specifikace:

- jasan ztepilý - *Fraxinus excelsior*

11. Konstruktivní řešení

Objekt oranžerie/výstavní síně a kavárny

Navržené objekty jsou symetrické podle hlavní osy. Půdorysné rozměry jsou 23,4x5,1m, výška objektu je 5,5m. Nosná konstrukce bude zděná tl. 300mm. Severní stěna objektů, která je součástí obvodové zdi bude kamenná. Základy budou betonové v nezamrzlé hloubce. Konstrukce krovu je navržena dřevěná s keramickou krytinou ve stejném odstínu jako krytina zámku. Nosná část prosklená jižní fasády bude z dřevěné rámové konstrukce. Okna a dveře jsou navrženy jako dřevěné. Barva fasády bude okrová, o odstín světlejší než barva fasády zámku. V objektu budou sádkartonové příčky tl. 100mm.

Objekt domek zahradníka

Domek zahradníka má půdorysné rozměry 11,6x5,1m, bude dosahovat výšky 4,3m. Konstruktivní řešení je stejné jako u objektu kavárny a oranžerie.

Fontány

Fontána na nádvoří bude kamenná kruhového půdorysného tvaru o poloměru 2m a výšce 0,5m.

Fontána v zámecké zahradě bude mít půdorysný tvar čtverce o délce strany 2m a výšce 0,3m

Altán

Konstrukce altánu bude rámová dřevěná, nosné trámy budou o rozměrech 0,1x0,1m. Půdorysný tvar je šestiúhelník o poloměru 1,5m. Výška altánu bude 2,5m. Krytina je navržena šindelová tmavě hnědé barvy.

Pergola

Jednoduchá rámová konstrukce z dřevěných nosníků 0,1x0,1m vysoká 2,3m.

12. Infrastruktura

12.1. Doprava

Z nádvoří je výjezd do ulice Revoluční a symetricky podle hlavní osy do nově navržené komunikace.

Automobilová doprava je přípustná pouze v jižní části nádvoří a ve zklidněné formě. Při obou vjezdech je zvednuta úroveň nádvoří o 50mm. Průjezd územím je zakázán. Pro odstavení vozidla je vymezena parkovací plocha navazující na východní vjezd do areálu.

Ve výjimečných případech např. při konání kulturních akcí je povolen pohyb automobilů po celém obvodu nádvoří a případně bude možné zde zaparkovat.

12.2. Technická infrastruktura

Zásobování vodou

Celé území je napojeno na veřejný vodovod. Zásobování bude napojeno na stávající řad v ulici Revoluční.

Pro potřebu údržby zahrad bude využita dešťová voda kumulována v retenční nádrži umístěné pod parkovištěm. Dešťová voda bude chytána pomocí drenážního systému z plochy nádvoří, zámecké a užitkové zahrady. V případě nedostatku srážek bude retenční nádrž zásobena vodou z veřejného vodovodu.

Kanalizace

Splaškové odpadní vody budou odváděny vybudovanou splaškovou kanalizací do stávající kanalizace napojené z ulice Revoluční.

Dešťové vody a voda ze střech bude jímána do retenční nádrže pod parkovištěm. V případě potřeby bude přebytečná voda z retenční nádrže odvedena do stávající kanalizace.

Zásobování plynem

Zásobování plynem bude provedeno napojením na stávající plynovou síť.

Zásobování elektrickou energií

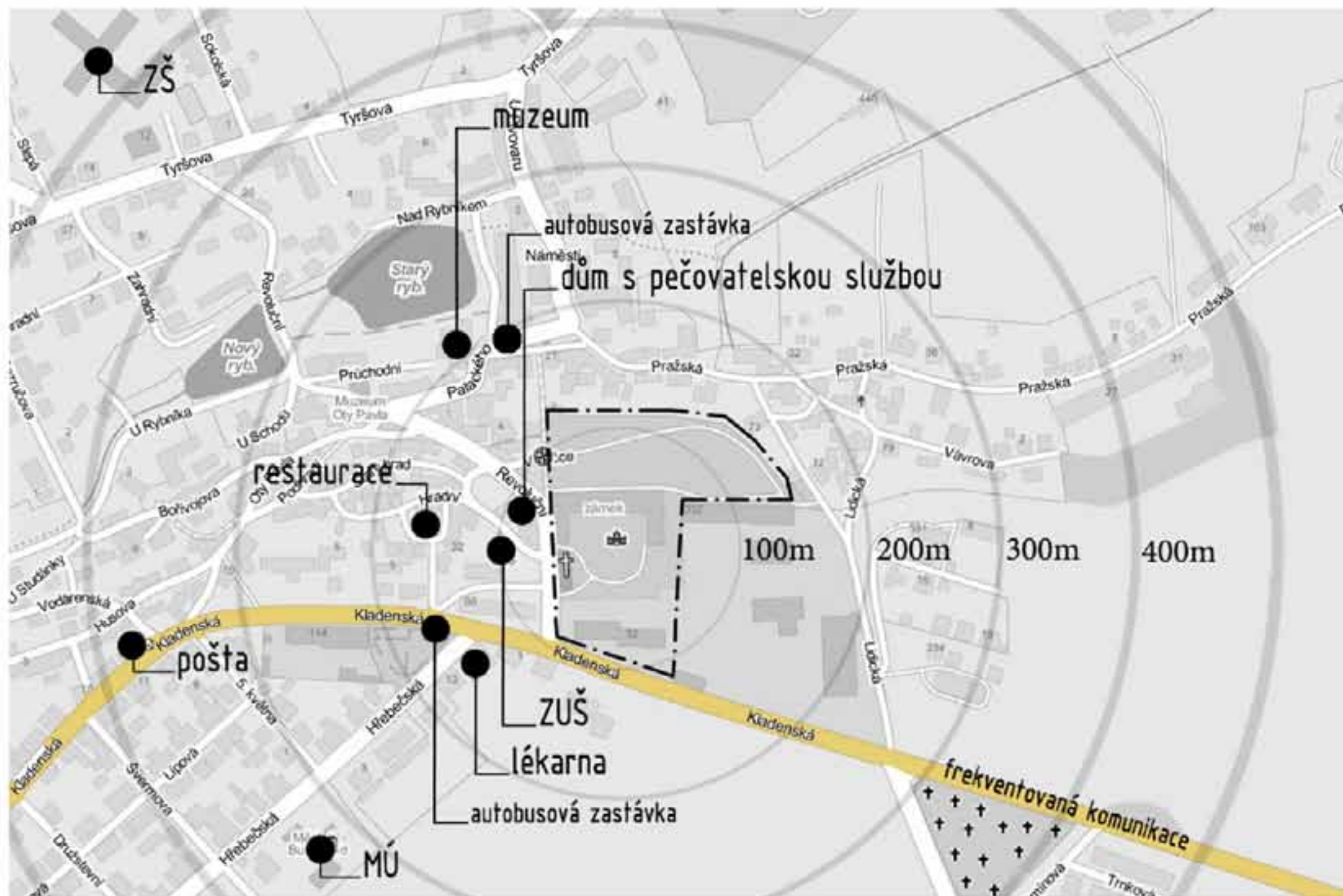
Zásobování elektrickou energií bude ze stávající trafostanice TS.

Veřejné osvětlení bude účelně rozmístěno po celé ploše řešeného území. K nasvícení zámku a centrálního prostoru nádvoří bude užito světlometů v zemi.

Sdělovací technika

Objekty kavárny, oranžerie a domek zahradníka budou napojeny na podzemní telekomunikační vedení.

Situace

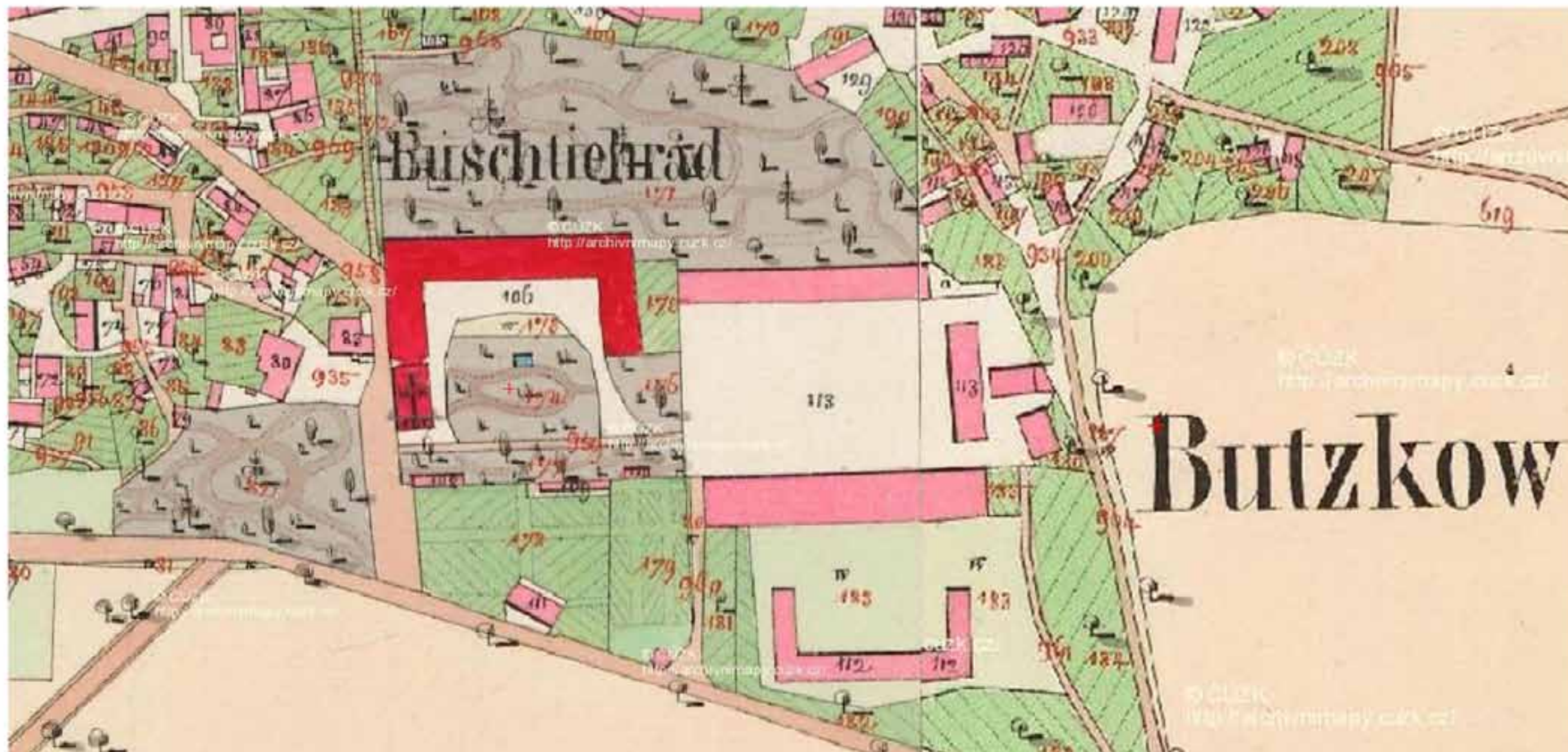

Mapa stabilního katastru

Jediným věrohodným pramenem vystihující základní souzvislosti týkající se zahrad buštěhradského zámku je mapa stabilního katastru z první poloviny 19. století. Je zde čitelný původní návrh. Rozdělení na park, nádvoří, zámeckou-okrasnou a užitkovou zahradu. Mimo hlavní hmoty zámku a kostela před jeho dostavbou jsou zakresleny další objekty- pravděpodobně oranžerie, domek zahradníka a provozní objekty.

V zámecké zahradě převládá okrasné funkce nad užitkovou, pravděpodobně šlo o utilitární květinovou úpravu.

Úprava nádvoří dokazuje typický provoz po obvodu. Ve středu je vyšší vegetační úprava s vodním prvkem v centru, účelně je propojená komunikací. Struktura cestní sítě parku je znázorněna pravděpodobně značkami. Nelze s určitostí říci, zda se jedná o reálné zmapování.

Okrové jsou role (zkratka Rott značí kopaninu, dočasný úhor), šedé s nádechem hnědé lesy, sytě zelené parky a zahrady, zelené louky, světle zelené pastviny; kamínové jsou zděné budovy, kamenné mosty, jezy a silnice, v tmavém odstínu kamínové veřejné stavby, žlutě jsou dřevěné budovy (roubené, spalné), mosty a jezy. Bílou barvu mají veřejná prostranství a půda, která se neobdělává, jako jsou dvory a nádvoří. Hnědou barvu mají cesty, modrou vodní plochy.

mapa stabilního katastru

Fotografie z roku 1976 (Stavebně historický průzkum)

Letecký snímek z roku 1934
- poslední doložený stav

Fotografie z roku 1976 (Stavebně historický průzkum)

stávající stav

Buštěhrad se nachází sedm kilometrů od města Kladna. Malé město s téměř třemi tisíci obyvateli má bohatou historii. Nezaměnitelnou dominantou a charakteristickým znakem je buštěhradský zámek založen v 18. století, který se v budoucnu stane městským centrem.

Cílem práce byla celková rehabilitace nádvoří, historické zahrady a anglického parku zámku v Buštěhradě. Jedná se o obnovu, která vychází z historického vývoje objektu. Inspiračním pramenem je mapa stabilního katastru, od které se odvíjí celkový koncept řešení.

Areál je chápán jako intimní veřejný prostor rozdělený do několika částí vyhovujících soudobým nárokům městského centra, potřebám obyvatel a návštěvníků obce. Obnova je pojata minimalisticky s prvky soudobé krajinné architektury a využití moderních technologií. Důraz je kladen na vegetační druhovou skladbu korespondující s jednotlivými částmi.

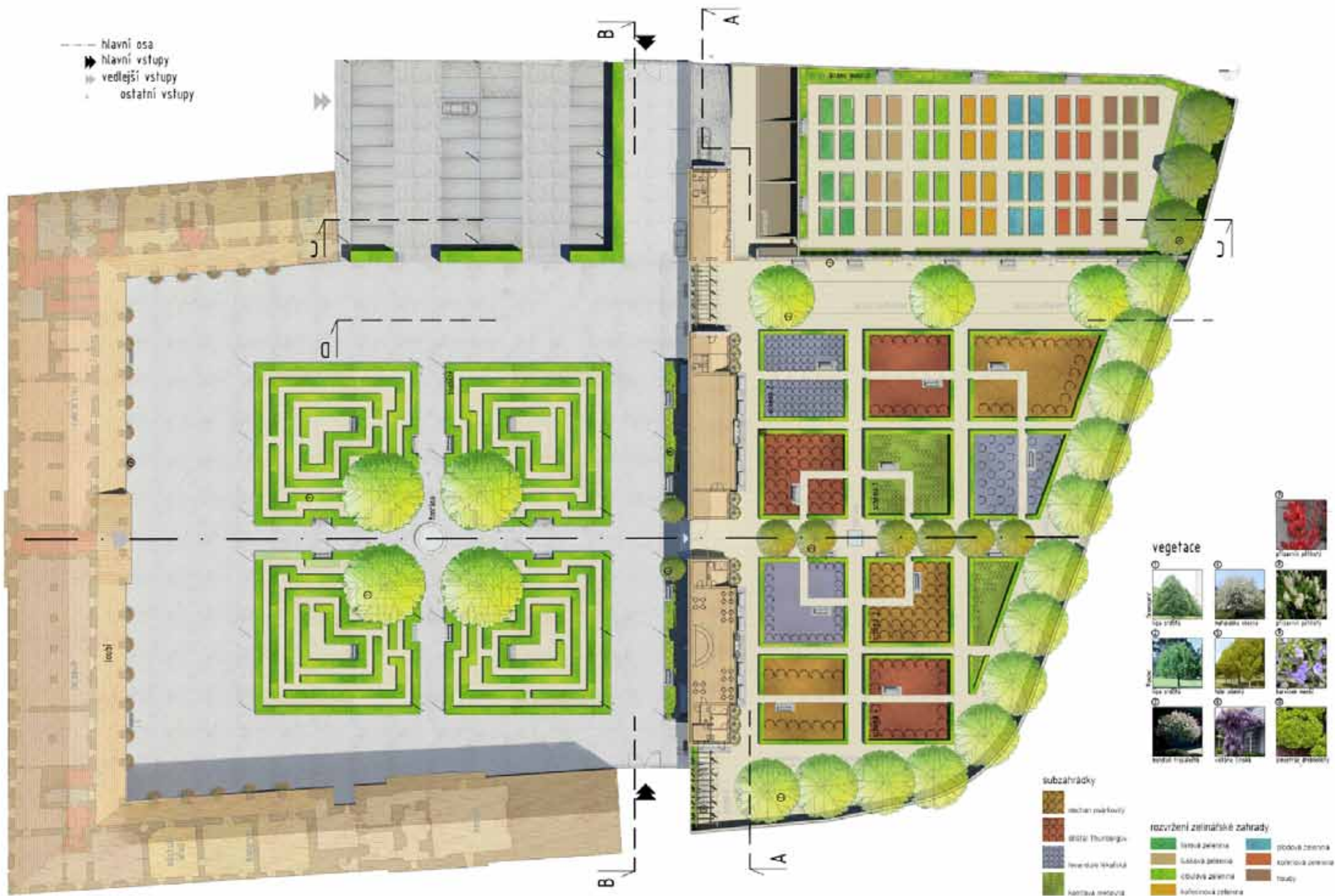
Navržené řešení respektuje historicky významnou severo-jihní osu jdoucí od anglického parku přes zámek a nádvoří až k odpočinkové zahradě. Hlavní vstupy do areálu jsou ze západní a východní části, mezi zámkem a odpočinkovou zahradou, provozně navazují na parkovací plochu.

Nádvoří je charakteristické symetrickým vegetačním ornamentem. Jedná se o nízký stálezelený záhon simulující bludiště. V jeho středu je umístěn vodní prvek a čtyři solitérní stromy. Nádvoří je mimo zámek a objekt kostela vymezeno odpočinkovou zahradou z jihu a živým plotem lemující parkovou plochu z východní strany. Dlažďený prostor bezprostředně před zámkem je určen pro konání sezónních trhů a kulturních akcí. Důraz byl kladen na původní vegetační skladbu.

Odpočinková zahrada je určena jak pro návštěvníky zámku, tak pro obyvatele města ke každodenní rekreaci. Nachází se zde kavárna a objekt oranžerie v létě užívaný jako výstavní prostor. Jižní zahrada je rozdělena do několika subzahradek lišících se druhovou skladbou pro vytvoření odlišné atmosféry. Podélní hlavní osy je vysázeno stromořadí. Po stranách jsou patangová hřiště a kuželky. Celá zahrada je lemována stromy z důvodu eliminace negativních účinků přilehlé komunikace.

Z odpočinkové zahrady je přístupna užitková část. Zahrada je určena pro pěstování ovoce a zeleniny dle tradičních postupů a má mít ukázkový a komerční charakter moderního zahradničení.

celková vizualizace

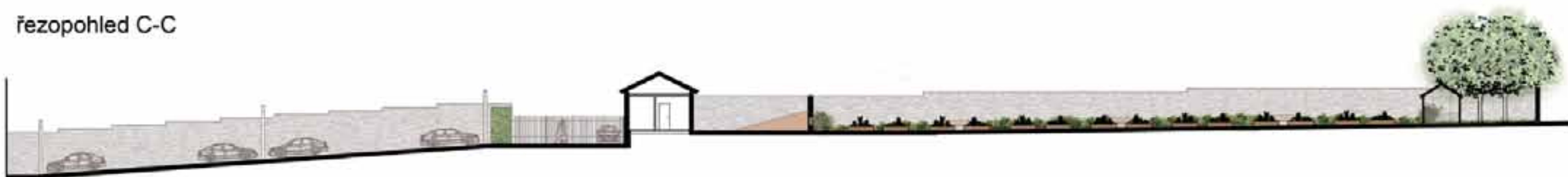
řezopohled A-A

řezopohled B-B

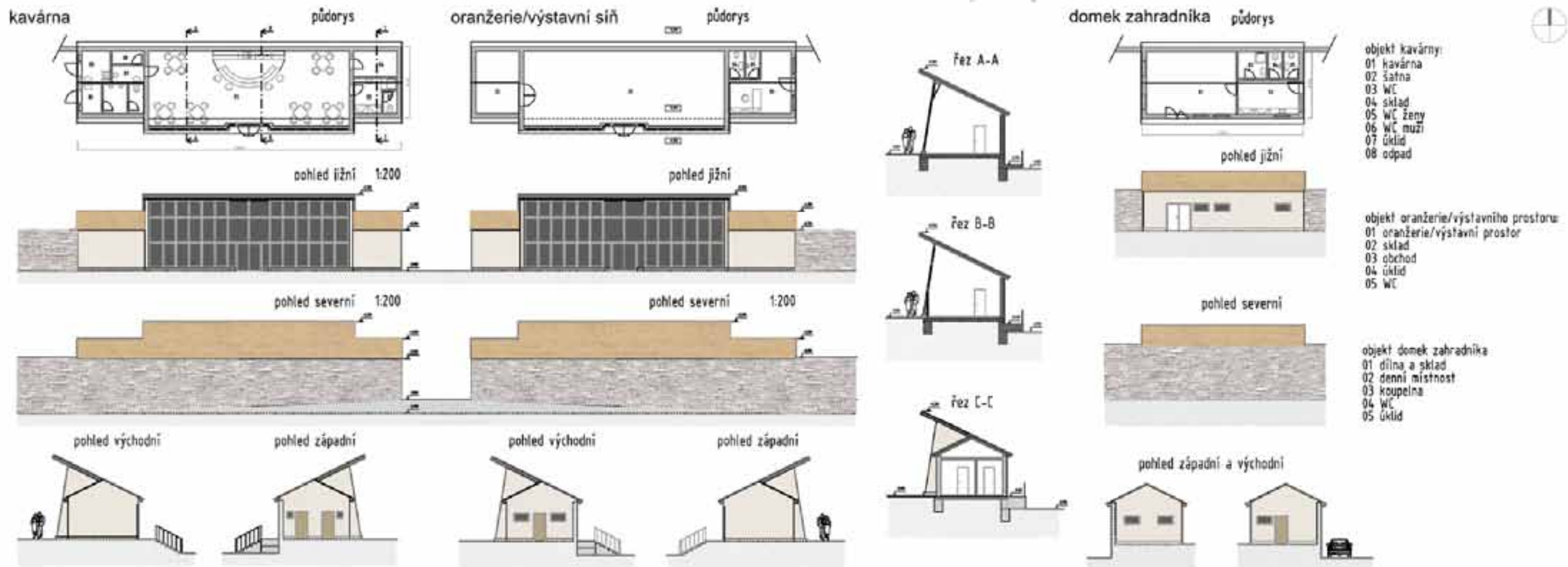
řezopohled C-C

řezopohled D-D

Hlavní řezopohled 1-1

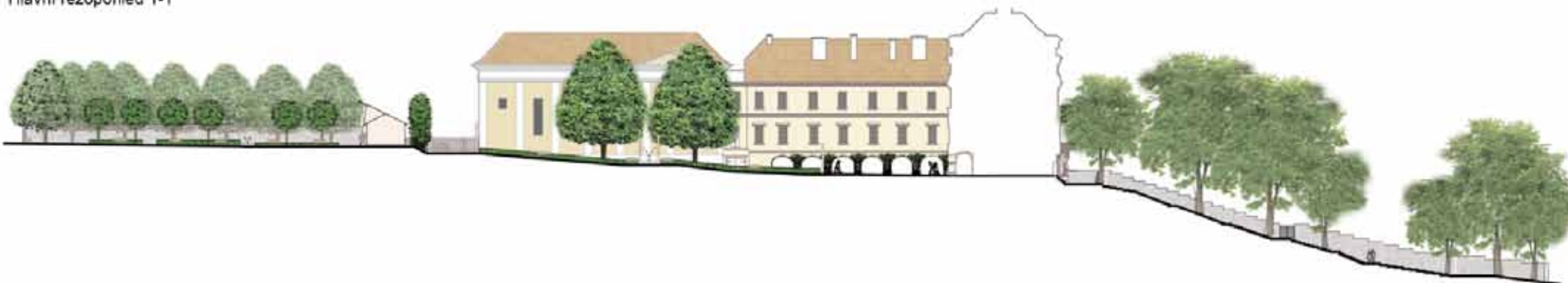

schéma výsadby a povrchových úprav

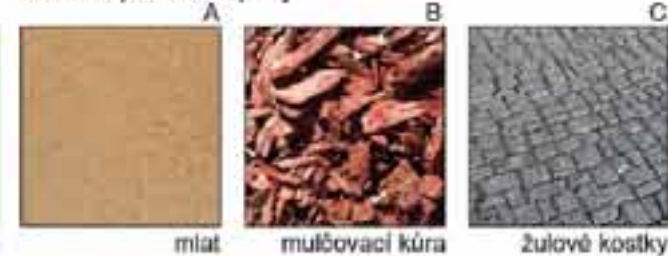

11 kapusta kadeřavá
12 kapusta hlávková

Navržená vegetace

Navržené povrchové úpravy

Navržená zelenina

užitková zahrada

kout s pergolou

užitková zahrada

pergola a vstáří

Diplomní projekt
za čvrt 2010/2011

situace 1:5000

Rehabilitace zámecké zahrady v Buštěhradě

ateliér prof.ing.arch.akad.arch. Václava Girsy

ústav památkové péče

mapa stabilizačního katastru 1:2000

stávající situace 1:2000
trasy řešení zeleně

přehled 1:400

číslo 1400

Mulčová se nachází ve dvou částech od řebříku řádků. Můžeme využít k jejímu vytvoření dva druhy materiálů, a to buď štěrbinový písek nebo speciální mulčovací fólii. Štěrk je vhodnější, protože je levnější a lépe se udržuje. Fólie je vhodnější, protože je odolnější a lépe chrání půdu před vysycháním. Vzhledem k tomu, že se jedná o zámeckou zahradu, doporučujeme použít štěrbinový písek, který je vhodnější pro výhled a estetický vzhled.

Cílem práce byla celková rehabilitace zámecké zahrady v Buštěhradě. Základním požadavkem bylo zachování historického vzhledu zahrady a zároveň vytvoření moderního a funkčního parku. V rámci projektu byla provedena celková úprava zahrady, včetně výměny stávající zeleně, úpravy cest a vytvoření nových záhonů a záhonků. Výsledkem je krásná a funkční zahrada, která splňuje všechny požadavky a představuje ideální řešení.

Projekt zahrady je realizován v několika etapách. Nejprve byla provedena celková úprava zahrady, včetně výměny stávající zeleně, úpravy cest a vytvoření nových záhonů a záhonků. Následně byla provedena výsadba nových stromů a keřů. Celková práce byla dokončena a zahrada je nyní opět krásná a funkční.

Projekt zahrady je realizován v několika etapách. Nejprve byla provedena celková úprava zahrady, včetně výměny stávající zeleně, úpravy cest a vytvoření nových záhonů a záhonků. Následně byla provedena výsadba nových stromů a keřů. Celková práce byla dokončena a zahrada je nyní opět krásná a funkční.

řezopříčel 1:400

vedoucí diplomové práce: prof.ing.arch.akad.arch. Václav Girsy
konzultant: Ing.arch. Tomáš Efler
vypracovala: Marie Rybářová

Diplomní projekt
za čvrt 2010/2011

situace 1:5000

Rehabilitace zámecké zahrady v Buštěhradě

ateliér prof.ing.arch.akad.arch. Václava Girsy

ústav památkové péče

mapa stabilizačního katastru 1:2000

stávající situace 1:2000
trasy řešení zeleně

přehled 1:200

číslo 1200

legenda:

- číslo 1200
- stávající zeleně
- výhled výhled
- výhled výhled
- výhled výhled

vegetace:

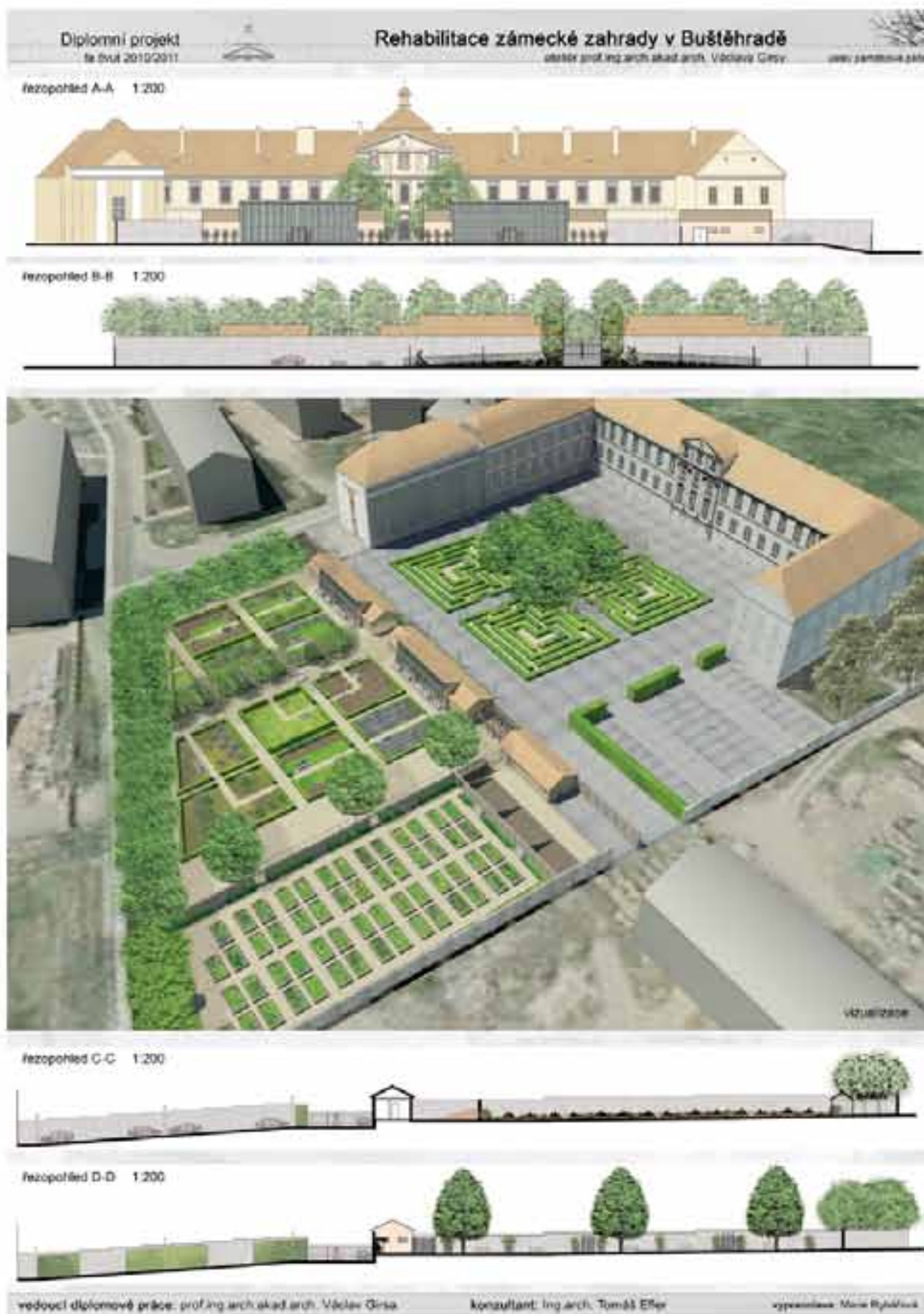

rozvržení zámecké zahrady

subzahradky	rozvržení zámecké zahrady
číslo 1200	trávní zelenina
zámecké zahrady	keřová zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina
zámecké zahrady	okrasná zelenina

vedoucí diplomové práce: prof.ing.arch.akad.arch. Václav Girsy
konzultant: Ing.arch. Tomáš Efler
vypracovala: Marie Rybářová

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE**FAKULTA ARCHITEKTURY**

AUTOR, DIPLOMANT: Marie Rybářová
AR 2010/2011, LS

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: Rehabilitace zámecké zahrady v Buštěhradě
(ČJ)

(AJ) The rehabilitation of the castle garden in Buštěhrad

JAZYK PRÁCE: čeština

Vedoucí práce: Prof.ing.arch.akad.arch. Václav Gírsa **Ústav:** 15114

Oponent práce:

Klíčová slova (česká): Buštěhrad; zámek; zahrada; nádvoří

Anotace (česká):

Cílem práce je celková rehabilitace nádvoří, historické zahrady a anglického parku v Buštěhradě. Minimalistické řešení vychází z historického vývoje objektu. Důraz je kladen na prostory nádvoří i zámecké zahrady a je v souladu s potřebami areálu zámku jako centra obce.

Anotace (anglická):

The main koncept is based on rehabilitation of the historical court, garden of the castle and English park. Minamalism resolution goes out from historical development. Accent is in court space and garden in adition with castle representative occasion as a city center.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

(Celý text metodického pokynu je na www.FA.studium/ke-stazeni)

V Praze dne 20. května 2011

podpis autora-diplomanta

Buštěhrad, buštěhradský zámek a zahrady

Diplomní seminář
Ústav památkové péče

FA ČVUT
ZS 2010/2011

Marie Rybářová

Osnova:

1. Širší vztahy a demografie
2. Funkční využití
3. Výchozí podmínky
4. Funkční využití zámku
5. Rozbor mapy stabilního katastru
6. Rozbor leteckého snímku 1938
7. Rozbor plánu
8. Dendrologický průzkum
9. Historie Buštěhradu
10. Historie zámku
11. Možné přístupy
12. Ploskovice
13. Zákupy
14. Barokní zahrady
15. Anglické parky
16. Katastrální mapa
17. Mapa technické infrastruktury
18. Fotodokumentace

Úvodem

Buštěhrad je malé městečko ve středních Čechách, nedaleko Kladna (7 km) a jen o málo dále od hlavního města (25 km). Výhodná poloha a dobrá dopravní obslužnost z něj činí atraktivní místo pro bydlení a novou výstavbu.

Buštěhrad je jakýmsi kompromisem mezi městem a venkovem, což je v mnoha ohledech velmi příjemné. Spojuje v sobě prostředí venkovského typu se zázemím, které byste v menších obcích stěží našli - v místě je Základní a mateřská škola, Základní umělecká škola, kulturní středisko, Městská knihovna, obchody. Dojždět není třeba ani za základní lékařskou péčí - v místě můžete navštívit praktického lékaře pro dospělé i pro děti, jsou zde dvě zubní ordinace, gynekologická ordinace i lékárna. Naším seniorům slouží Domov s pečovatelskou službou.

Ač malé město se svými téměř 2800 obyvateli, má Buštěhrad bohatou historii s řadou významných stavebních památek. Z nejvýznamnějších lze jmenovat fragmenty hradu jakožto nejstarší části města, dále budova barokního zámku, kostel Povýšení sv. Kříže, raně barokní budova základní umělecké školy, pamětihodné sloupy a kapličky. Za zmínku také stojí pozdně gotický panský pivovar.

Demografické a statistické údaje

Ekonomické subjekty se sídlem na území města

Údaje jsou platné k 31. 12. 2003.

celkem 481
 fyzické osoby 401
 právnické osoby 80
 obchodní společnosti 33
 družstva 1
 státní podniky 1

Bilance dojížděky za prací

Údaje jsou platné k 1. 3. 2001 (sčítání lidu).

zaměstnané osoby 1121
 dojíždějící do města 440
 vyjíždějící z města 847
 obsazená pracovní místa 714

Pohyb obyvatelstva (za rok 2003):

živě narození 34
 zemřelí 28
 přirozený přírůstek 6
 přistěhovalí 52
 vystěhovalí 43
 přírůstek stěhováním 9
 celkový přírůstek 15
 sňatky 11
 rozvody 6

Složení obyvatelstva podle věku (k 31. 12. 2003):

0 - 14 let 14.5%
 15 - 64 let 69.2%
 65 a více let 16.3%

Domy, byty a domácnosti

Údaje jsou platné k 1. 3. 2001 (sčítání lidu).

domy celkem 657
 trvale obydlené domy 579
 byty celkem 979
 trvale obydlené byty 878
 počet domácností 958
 úplné rodiny 517
 domácnosti jednotlivců 287

Mapa širších vztahů

Buštěhrad

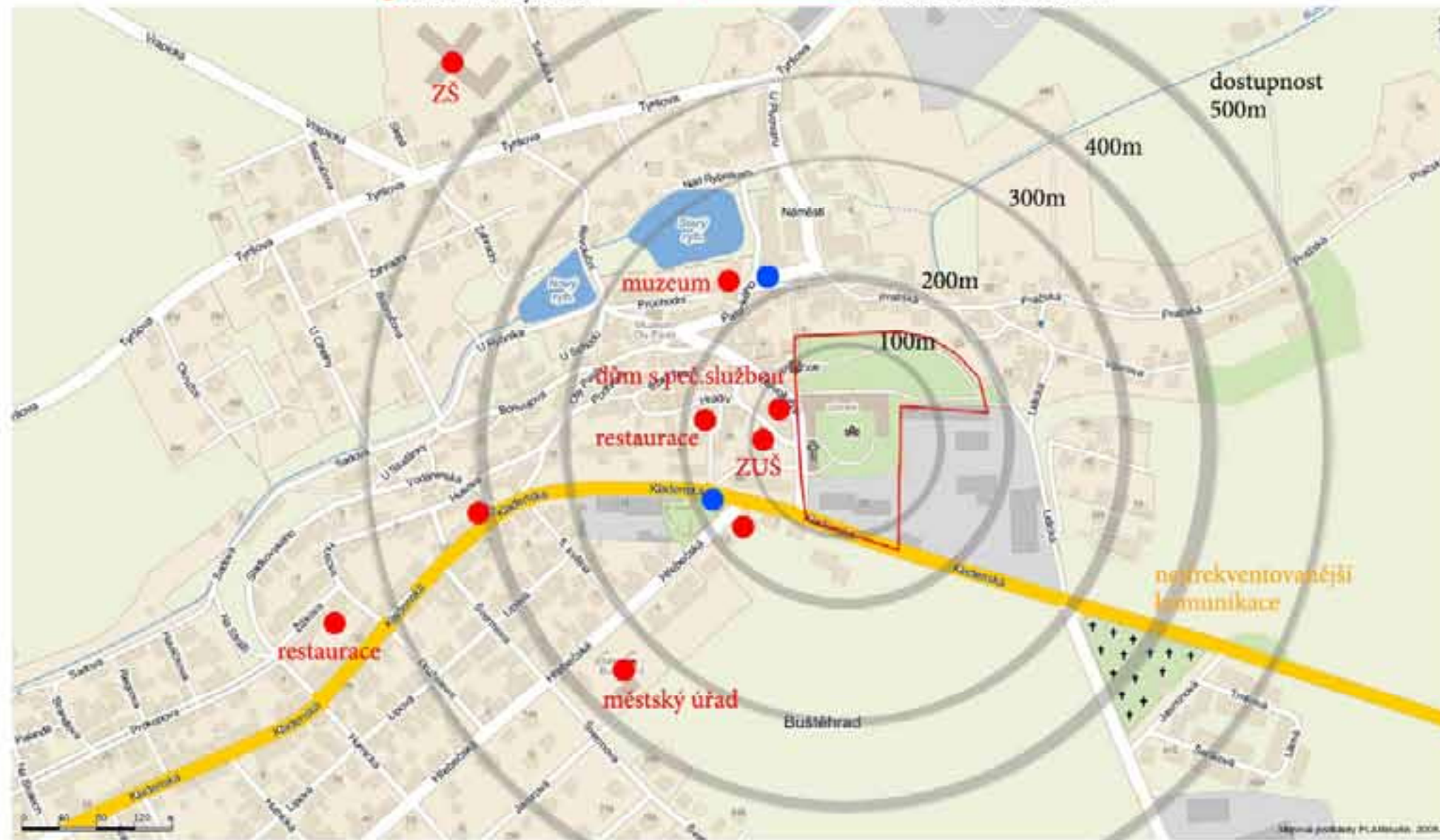

Funkční analýza

- autobusové zastávky
- občanské vybavení

— hranice řešeného území

Širší vztahy

- sídlo má rezidenční charakter
- počet obyvatel 2500 (téměř město)
- 80% pracujících osob dojíždí do zaměstnání
- 7 km do Kladna, 21 km do Prahy
- postrádá centrum
- velikosti sídla odpovídá občanské vybavení

Výchozí podmínky

Obecně

Zámek v minulosti trpěl nevhodným a neúplným využitím. Snahy o jeho obnovu a svěření objektu soukromému investorovi však nedopadly nejlépe. V současnosti je objekt majetkem obce a pracuje se jeho rekonstrukci, která má mimo zlepšení architektonické a stavební stránky přinést především plné funkční využití.

Podmínky

- zapojení zámeckého areálu do městské struktury jako nového centra města
- funkční využití zámku
- zbourání stávajících bytových objektů v jižní části řešeného pozemku
- zbourání objektů sloužících pro účely nevyužívaného letního kina v místě anglického parku
- terénní úpravy a zachování stávajících hodnotných dřevin

V minulosti se nepočítalo s uplatněním objektu jako architektonického centra. Nyní, s ohledem na připravovaný nový územní plán, se počítá s jeho širokým využitím a zapojením do centrální městské struktury.

Ve zrekonstruovaných prostorech zámku se nově počítá s tímto využitím:

- obecní úřad
- městské informační centrum
- expozice Otty Pavla
- výstavní plochy
- expozice věnovaná historii zámku
- kulturní centrum- víceúčelový sál
- stravovací prostory
- byty správce, domovníka

V objektu zámku ve střední ose přibude průchod do anglického parku.

V bezprostředním okolí zámku, v místě horního zámeckého parku, je v současné době bytová zástavba, což vzhledem k historii a významu objektu neodpovídá jeho hodnotě a charakteru. K tomuto jevu bude přihlíženo v novém územním plánu, který počítá se zbouráním objektů a návratu k původnímu využití tedy zámecké zahradě.

V místě severně klesající stráně, parkově upravené, bylo zřízeno letní kino a k němu dva provozní objekty. Nyní je kino zcela nefunkční a zchátralé, předpokládá se jeho demolice.

Základním úkolem regenerace bude pronikavá úprava vnitřního nádvoří a k němu přilehlé horní zámecké zahrady, spojená s přiměřeným snížením terénu. Ten ovlivňuje zámek jak po stránce stavební (vlhkost), tak po stránce architektonické.

Na základě dendrologického průzkumu byly v celém areálu vykáceny dřeviny průměrné a špatné kvality. Stávající dřeviny budou ponechány a zakomponovány do návrhu.

Vize obce

Zastupitelstvo v současné době pokračuje v koncepci rozvoje obce. Snaha je především o zvýšení počtu obyvatel obce (současný počet obyvatel je 2800) na 3000 (hranice statutárního města) a rozšířit tak i služby pro obec a okolí (zastavovací plán- Buštěhrad- Jih; Buštěhrad- Východ). Nárůst domů se předpokládá o 270 domů.

Vstupní podmínky

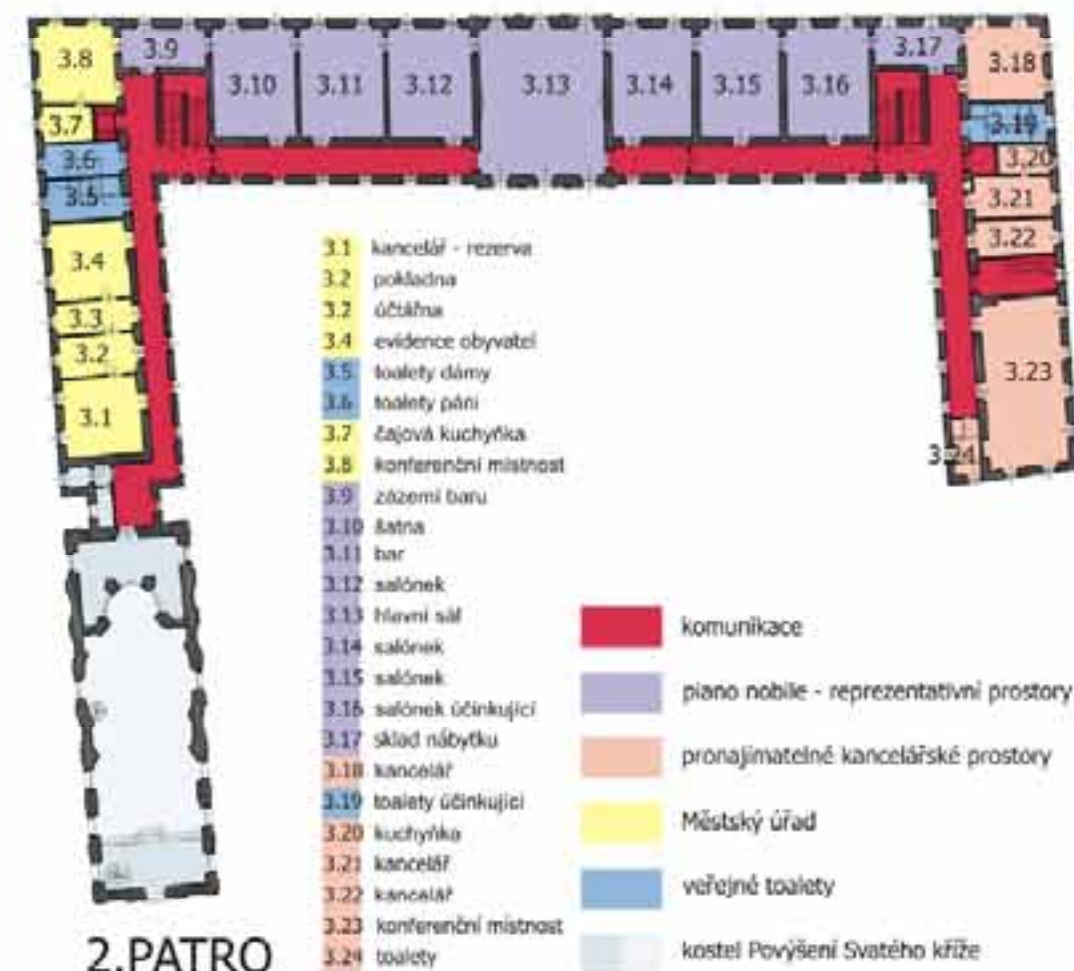
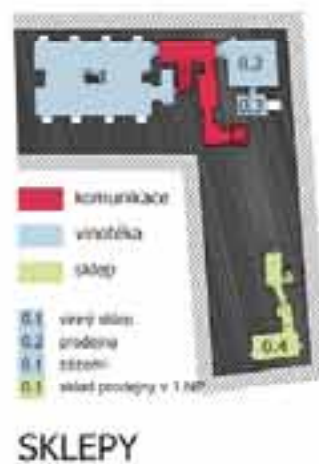
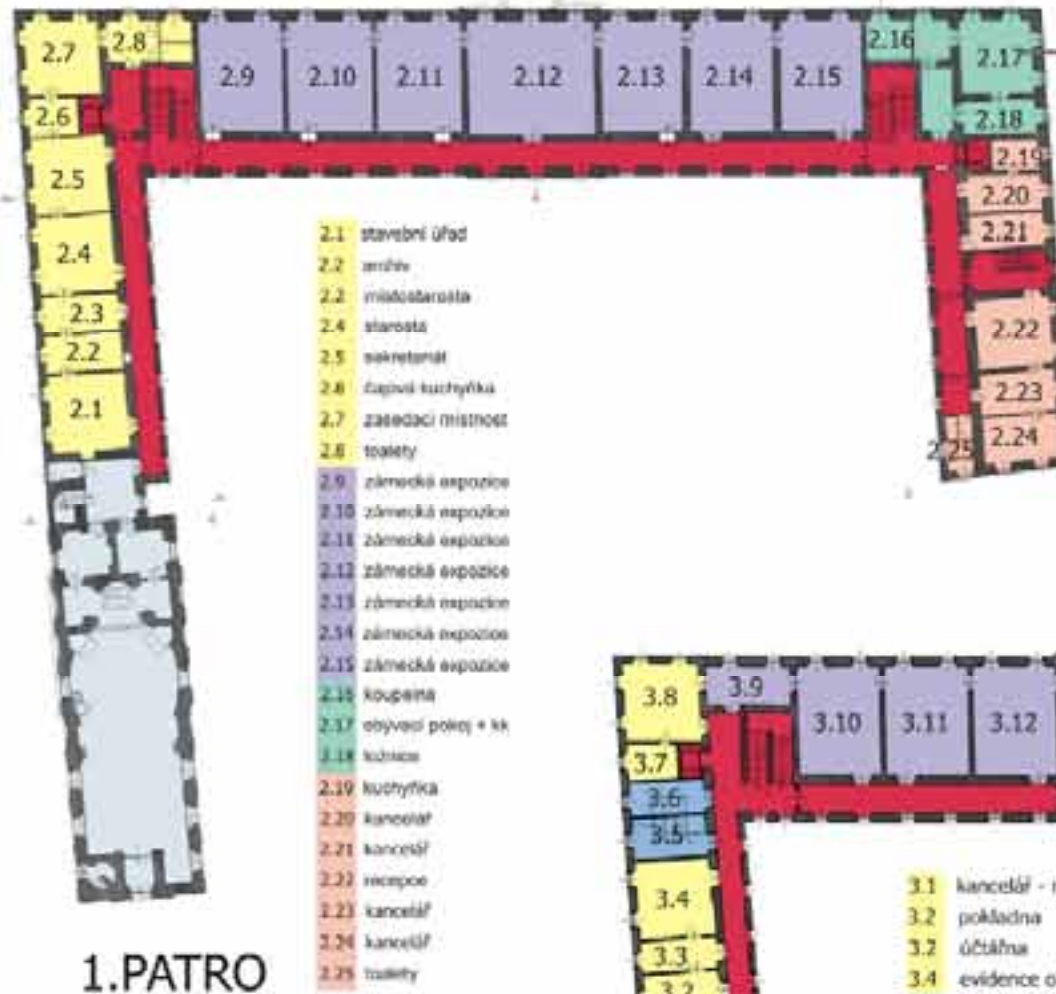
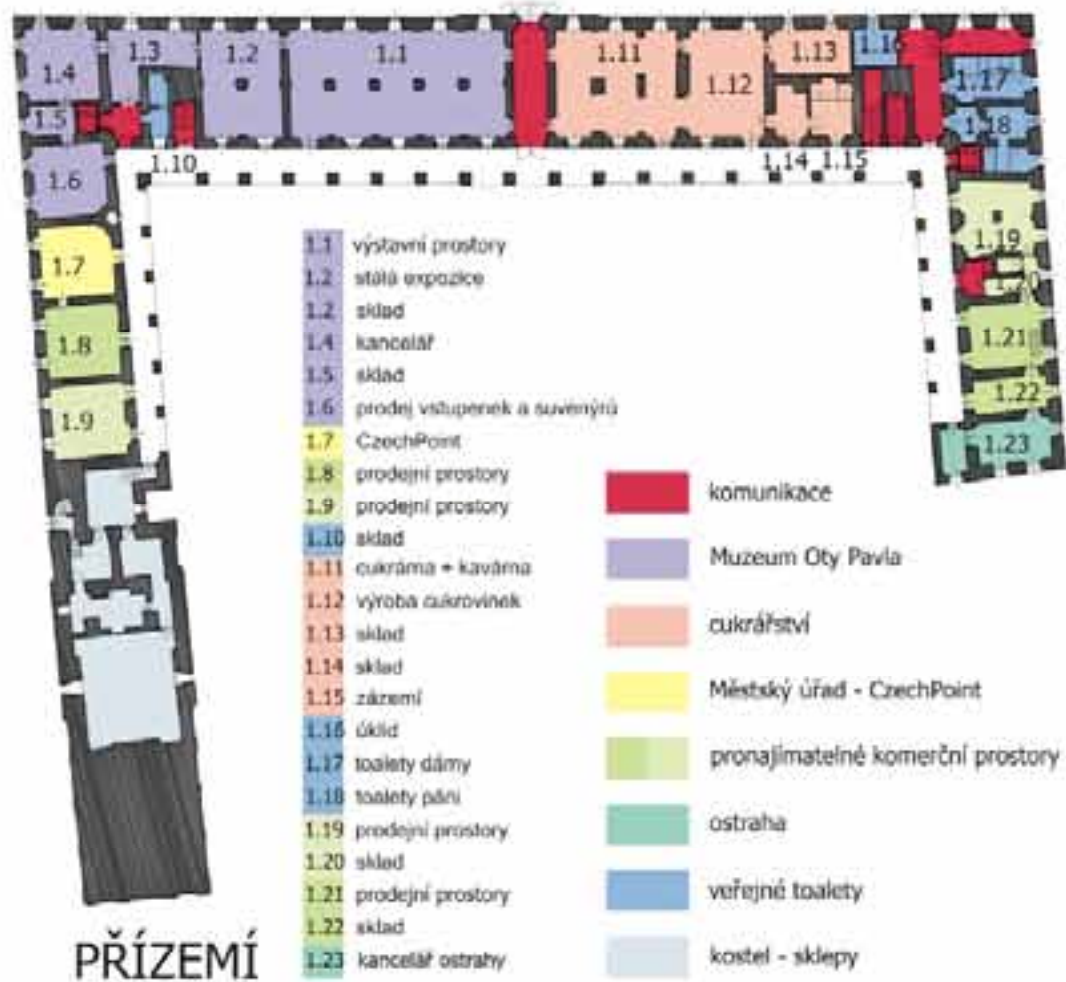

registrovaná národní památka: ● zámek
 ● kaple sv. Trojice
 ● park
 — ohradní zeď

■ odstranění bytových objektů
 ■ změna využití zchátralého průmyslového areálu na veřejné využití

zachování kvalitních stávajících dřevin dle dendrologického průzkumu

Jediným věrohodným pramenem vystihující základní souzvislosti týkající se zahrad buštěhradského zámku je mapa stabilního katastru z první poloviny 19. století. Je zde čitelný původní návrh. Rozdělení na park, nádvoří, zámeckou-okrasnou a užitkovou zahradu. Mimo hlavní hmoty zámku a kostela před jeho dostavbou jsou zakresleny další objekty- pravděpodobně oranžerie, domek zahradníka a provozní objekty.

V zámecké zahradě převládá okrasné funkce nad užitkovou, pravděpodobně šlo o utilitární květinovou úpravu.

Úprava nádvoří dokazuje typický provoz po obvodu. Ve středu je vyšší vegetační úprava s vodním prvkem v centru, účelně je propojená komunikací.

Struktura cestní sítě parku je znázorněná pravděpodobně značkami. Nelze s určitostí říci, zda se jedná o reálné zmapování.

Letecký snímek pořízený 1.1.1938

Dle leteckého snímku došlo pravděpodobně rozparcelování pozemku a ohrazení jednotlivých částí zdí. Dochází k individuálním úpravám, ojediněle se objevuje úprava v romantickém duchu. Převládá funkce užitková nad okrasnou. Ze snímku lze dále rozpoznat provizní komunikace a zkratky.

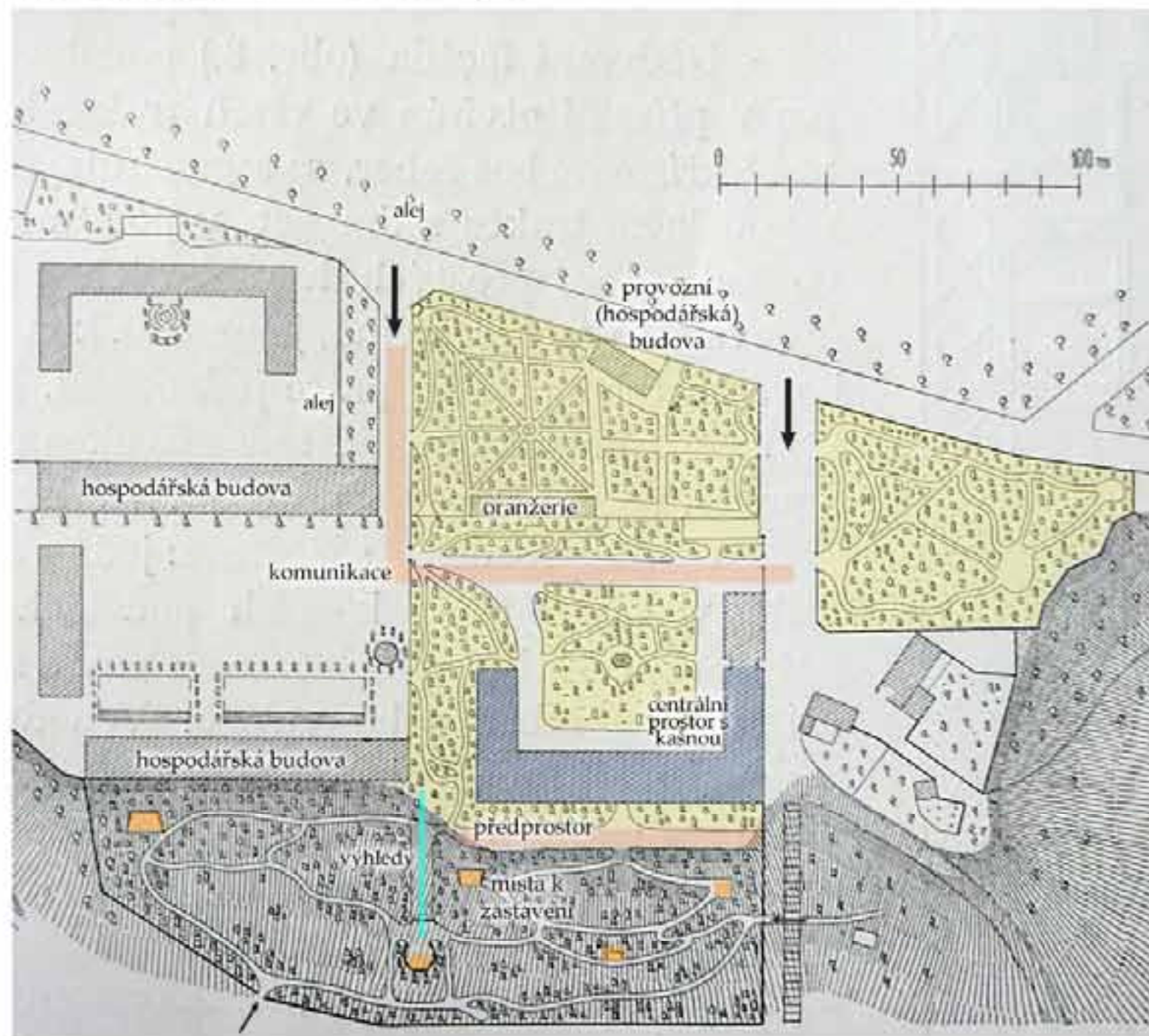
vyznačené úpravy z 19. století

překryv rozboru 1 a rozboru 2

plán z I. poloviny 19. století - barokní úprava

Pravděpodobně se jedná pouze o ideovou skicu. Prohlídka na místě ani jiné dochované podklady nenasvědčují reálné realizaci.

V řešené lokalitě se nachází starší dřeviny, jejichž kvalita je podprůměrná. Zejména stromy na nádvoří je možné navrhnout kácení, ve velké míře je zde zastoupen jasan ztepilý a javor klen.

foto z roku 2005

- polovina 14. století vybudována tvrz (západně od dnešního zámku)
- polovina 15. století tvrz rozšířena na hrad - ves při tvrzi Buštěves 1352
- 1497 ves vysazena za "městečko aneb město" Buckov
  - připojení vesnic Újezd, Březsko, Buštívka
  - centrum, jež tvoří oválné náměstí, leží na potoku
  - město má malý význam - velikostí je na úrovni vesnice

Katastrofy - 1632 vpád sasů
- 1680 městečko vymřelo na mor

- panské sídlo je hlavním hlavním faktorem obnovy
- 1. polovina 18. století výrazné rozrůstání městečka
- 2. polovina 19. století vlivem těžby uhlí na Kladně vzniká předměstské sídliště
- 1890 získává opět status městečka
- 1913 povýšení na město
- 30. léta přenesení centra na jihozápadní osu
- 1949 přichází o městský status
- v důsledku novodobého vývoje postrádá centrum

První zmínka o vsi Busczewes

Osídlení území dnešního Buštěhradu probíhalo prakticky nepřetržitě po celá tisíciletí. Tento vývoj neustal ani v raném středověku, kdy se v srdci Evropy začal rozvíjet Přemyslovský stát. Mladší dobu hradištní (950 - 1200), jak se také tomuto období říká podle center Přemyslovské správy, dokládá sídliště v severním sousedství Starého a Nového rybníka a kostrová pohřebiště z prostoru u pivovarského sklepa a z plochy mezi hradem a zámkem. Tři porušené kostrové hroby byly objeveny též při hloubení silážní jámy u zdejšího kravína stojícího u silnice směrem na Zajezd. Jak lidé tehdy svou osadu nazývali se asi nikdy nedozvíme.

První zmínku o názvu vesnice nalézáme až v listině pražského biskupa Daniela z r. 1209, ve které potvrzuje majetek kláštera v Oseku, a kde mezi jinými jmenuje i poplužní dvůr (dnes bychom řekli statek) ve vsi Busczewes.

Buštěves ve vlastnictví rodu Rokycanských a pánů z Braškova

Po listu biskupa Daniela opět zprávy o Buštěhradu mizí a objevují se až ve druhé polovině 14. století. Od druhé poloviny 14. století patřila Buštěves zemanskému rodu z Braškova. Rokycanové patřili mezi významné pražské měšťanstvo. Tento patricijský rod, jak už jméno napovídá, přišel do Prahy ze západních Čech a udělal v královské metropoli rychlou kariéru. Již za vlády Jana Lucemburského zasedal jeho příslušník v radě Starého Města a i jeho potomci zastávali ve zdejší samosprávě významné funkce.

Buštěves na dlouhou dobu v majetku Kolovratů

Pešík, který několikrát držel ve svých rukou také funkci purkmistra pražského, měl s Eliškou jediné dítě dceru Kateřinu, kterou provdal za Jindřicha Libštejnského z Kolovrat, dává jí v něm právě Buštěves. Tím se naše obec dostává do rukou jednoho z nejvýznamnějších šlechtických rodů, který pak drží buštěhradské panství po dalších dvě stě let.

Novým majitelem se stal Jetřich Bezdrůžický z Kolovrat, který se nechal později titulovat i pán na Buštěhradě. Jeho přičiněním se naše obec mohla od konce 15. století pyšnit novým titulem - **městečko**. Posledním Kolovratem vlastnicím buštěhradské panství je pan Zbyněk Novohradský.

1. vojenské mapování
po 1763

2. vojenské mapování
1806 a 1866

Mapa stabilního katastru

Buštěhrad zasažen třicetiletou válkou a morovou epidemií v roce 1680

Stavovské povstání bylo zároveň i počáteční fází rozsáhlého celoevropského konfliktu - třicetileté války, která postihla výrazně i naše země. Mnohá panství tehdy byla zničena a obyvatelstvo zdecimováno. Válečné útrapy dolehly i na Buštěhrad. V květnu 1632 odrazil Albrecht z Valdštejna od Prahy Sasy vedené Arnimem. Na ústupu ke Slanému napadla jedna část saského vojska pod velením Schönfelda i Buštěhrad, který vypálila a vyplenila. Sám velitel Schönfeld nechal odvézt buštěhradské zvony, kotel z pivovaru a stříbrnou křtitelnicí. Hrad už se z této katastrofy nikdy nevzpamatoval. Zbyněk zemřel bez potomků už roku 1630 a jeho manželka přesídlila z Buštěhradu do zakoupeného panství v Zákupích, kde se podruhé provdala za Jindřicha Julia knížete Sasko - Lauenburského.

Naděje na obnovu hradu zmařila po letech války také rozsáhlá morová epidemie (1680), při níž vymřelo veškeré obyvatelstvo obce. Nové přistěhovalce přivedli vlastníci panství ze svého zákupského zboží.

Obnova města novými německými vlastníky

Když konečně došlo v 18. století k obnově panského sídla na Buštěhradě, byl k jeho výstavbě vybrán namísto hradních ruin poplužní dvůr. Zde se mohla lépe uplatnit svobodná tvorba architekta barokního **zámku**. K jeho budování bylo použito poškozených hradních budov coby výhodného zdroje stavebního materiálu. K definitivní zkáze zpustošeného areálu hradu vedlo pak rozhodnutí panstva povolující poddáním výstavbu soukromých domků v těchto místech.

Buštěhrad ve 20. století

Na začátku století nastal čilý stavební ruch v severní části města, kde v okolí nově postavené sokolovny vznikala celá nová čtvrť.

V srpnu 1919 bylo ustaveno Obecně prospěšné stavební a bytové družstvo v Buštěhradě. To v roce 1920 zakoupilo 3 ha půdy za Ovčínem a postavilo tu celou čtvrť rodinných domků.

70. léta ve znamení panelové výstavby

V roce 1973 bylo zprovozněno 56 bytů v panelácích v Zadním konci. Následovala výstavba panelových domů v prostoru u kostela. Jako na jiných místech i v Buštěhradě sice panelová výstavba přinesla pro mnoho lidí možnost vyřešení jejich bytové situace, avšak zároveň zvláště v lokalitě u kostela - v samotném historickém jádru města - byla po architektonické stránce velmi necitlivým zásahem.

Historie zámku

S výstavbou buštěhradského zámku začala v roce 1699 velkovévodkyně Anna Marie Františka Toskánská (*1672). Stavba byla situována na východ od polorozbořeného areálu hradu, do míst stávajícího poplužního dvora. Stavbou byl pověřen pražský stavitel **Jindřich Klingensleitner**.

První etapa, střední trakt budovy, byl dokončen r. 1705. Původně šlo o barokní patrovou podélnou stavbu s věží, ke které z jihu a východu přiléhaly hospodářské budovy poplužního dvora a zahrada. Později byl upraven svažité terén na jižní straně a přeměněn v park.

Další úpravy na čas přerušila smrt velkovévodkyně 15. 10. 1741.

Dalším iniciátorem přestavby buštěhradského zámku se stal její zef Klement František Bavorský, který se spolu se svou manželkou Karolínou, dcerou Anny Marie Františky, stal dědicem panství. V letech 1747 - 1754 tak bylo zdejší sídlo adaptováno a rozšířeno ve slohu vrcholného baroka. Stavební práce prováděl pražský architekt **František Keymel** podle ideového návrhu a odborných pokynů **Kyliána Ignáce Dienzenhofera**, jehož účast je doložena v letech 1747-1748 a poté **Anselma Luraga**, který na Buštěhradě působil v letech 1751-1753. Tento proslulý pražský stavitel italského původu řídil v té době také přestavbu zdejšího pivovaru.

Třetí etapa stavby zámku proběhla v letech 1812-1816. Tehdy dal velkovévoda Leopold Toskánský k původní zámecké budově přistavět dvě postranní křídla ve střizlivém klasicistním slohu. V levém z nich byla umístěna nová zámecká kaple. Ta byla roku 1897 rozšířena další přístavbou dále k jihu. Původně empírové průčelí kaple Nejsvětější Trojice, umístěné původně na západní straně, bylo tehdy přeneseno na jih a zasazeno nad hlavní vchod. Kaple se tak změnila na farní kostel zasvěcený památce Povýšení sv. Kříže.

Vlastnické vztahy

Anna Marie Františka

Anna Marie Františka začala v roce 1699 s výstavbou buštěhradského zámku. Jeho úplného dokončení se však již nedočkala; zemřela 15. října 1741. Protože manželství s Gastonem zůstalo bezdětné, stali se dědici panství dcera Anny Marie Františky z prvního manželství Karolína a její chof Klement František Bavorský. Ten byl také iniciátorem další přestavby buštěhradského zámku.

Maxmilián Josef

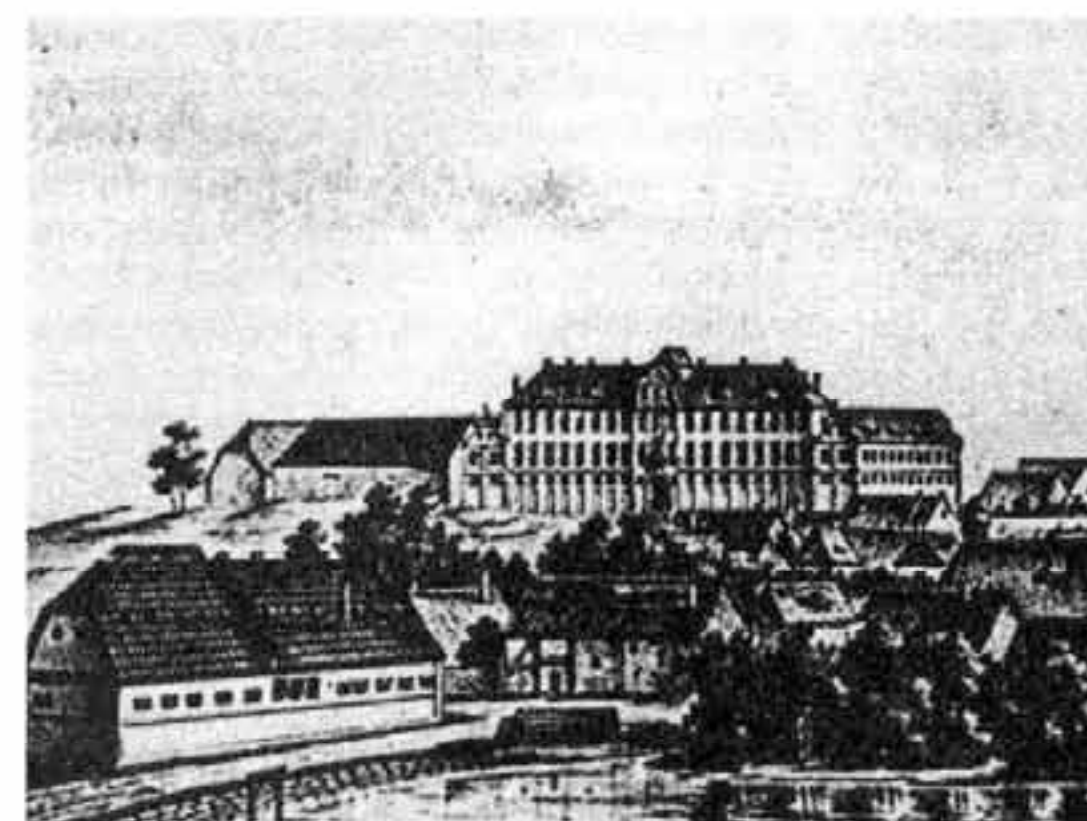
Po smrti Karolíny zdědil Buštěhrad nový bavorský kurfiřt Maxmilián Josef, za jehož panování se na zdejších panských pozemcích poprvé objevilo uhlí. Ten dal tehdy prozíravě povolat zkušeného hořmistra H. Steina z Bavor, který zde založil dvě štoly pojmenované Josef a Gottfried. Roku 1781 v nich byla zahájena těžba.

Z císařského vlastnictví do majetku Československé republiky

V roce 1805 postoupil Maxmilián Josef buštěhradské panství arciknížeti Ferdinandu Habsburskému (pozdějšímu velkovévodovi Toskánskému). Z něj přešlo roku 1847 panství do rukou Ferdinanda V. Dobrotivého a stalo se tak součástí rozsáhlého komplexu císařských velkostatků.

Ve vlastnictví císařského domu zůstal Buštěhrad až do roku 1918, kdy přešel do majetku Československé republiky jako státní velkostatek.

Zdejší sídlo hostilo během své existence i četné významné osobnosti našich i světových dějin. Vedle slavných postav poskytoval zámek azyl i některým pronásledovaným.

Kresba, 1803

Rytina 1835

Užívání zámku v průběhu času

Zdejší sídlo hostilo během své existence i četné významné osobnosti našich i světových dějin. Vedle slavných postav poskytoval zámek azyl i některým pronásledovaným skupinám, či byl propůjčován na dobročinné účely.

Roku 1798 tak našli na zámku útočiště trapisti z francouzského kláštera Bellafontaine, které z vlasti vypudily revoluční události. Krátký čas tu tehdy strávila i dcera popravené královny Marie Antoinetty.

V letech 1833-1837 poskytl zámek azyl svrženému francouzskému králi Karlu X., jenž tu pobýval se svým vnukem Jindřichem, věčným čekatelem na královskou korunu Francie. Vnuka doprovázel vychovatel, bývalý stavební inženýr Joachim Barrande. Barrande po odchodu z královským služeb v Čechách zůstal natrvalo a svým vědeckým dílem rozhodující měrou přispěl k rozvoji paleontologie a geologie paleozoika. V době pobytu francouzského krále v Buštěhradě navštívil jeho dvůr i vynikající spisovatel Francois René vicomt de Chateaubriand.

Později tu sídlili i korunní princové Rudolf a Karel (pozdější poslední císař rakouský).

V areálu zámku byly po určitou dobu ubytovány také jeptišky, které vykonávaly dozor v ženské věznici v Řepích. Načas zde našla umístění i vojenská nemocnice.

Po první světové válce umístili do budovy zámku Okresní sirotčinec a po jeho finančním krachu využívaly zámeckého areálu různé další státní instituce. Vystřídaly se zde kanceláře státního statku a pivovaru, byty pro jejich zaměstnance, archiv, škola, mateřská škola, knihovna, hudební škola a četnická škola. Za druhé světové války užíval zámek německý wehrmacht.

Po roce 1945 se do zdejších prostor vrátily některé již dříve jmenované instituce a přibýly další: např. družstevní prádelna, místnost Ochrany matek a dětí, dětská poradna i gynekologická ordinace. Později zde sídlil rozhlas po drátě a přístřeší tu našly i další spolky v obci.

Koncem 80. let byl zámek převodem jmění zaknihován Státní vědecké knihovně, která zde umístila "přechodné" depozitáře. Jejím záměrem bylo zámek postupně opravovat, ale tyto plány zmařil nedostatek přidělených financí. Tak byl jen prohlouben trend nastoupený již v poválečném období, kdy zámek i s parkem chátral a jeho stav dosáhl postupně katastrofální úrovně.

Po roce 1989 se krize bohužel podobně jako v případě dalších podobných historicky cenných staveb v našem regionu dále prohloubila. V roce 1992 zámek zakoupila firma Moravia Kontakt Hodonín s deklarováním záměrem přeměnit jeho prostory v hotelový komplex. K tomu však nedošlo, zámek byl v roce 1995 prodán firmě Petersburg s. r. o., která zde však žádné aktivity nevyvíjela a chátrání pokračovalo. Firma se dostala do platební neschopnosti a jeden z jejích věřitelů požádal soud o exekuci jejího majetku, aby pohledávka mohla být uspokojena. Ve následné veřejné dražbě byl zámek prodán jedinému zájemci - městu Buštěhrad - za vyvolávací cenu 2,2 mil. Kč.

Krasba 1891

Zámek 1914

Rekonstrukce zámku

Město považuje obnovu areálu do budoucna za klíčovou, přestože bude mimořádně finančně i časově náročná.

V 80. i 90. letech 20. století areál zřejmě unikl razantním renovacím, které by ho silně degradovaly. Do současnosti přežil sice ztěžka, ale poměrně autenticky zachován - přes pokročilou devastaci zde přetrvává množství původních umělecko-řemeslných prvků (dveře, okna, okenice, kamenná ostění, fošnové i kamenné podlahy, původní omítkové vrstvy ve velkém rozsahu).

Je tedy šance obnovit ho skutečně kvalitně, s použitím konzervačního pojetí, což městu přinese možnost prezentovat se jakožto kultivovaný investor, a získá tak především noblesní prostory pro široké množství vlastních aktivit.

Rok 2005

- Na jaře dospěla do zdárného konce oprava cenného barokní krovu sálu. Sál a navazující boční partie bočních křídel dostaly novou taškovou střechu, opraveny byly též římsy, boční fasády středního rizalitu a klempířské prvky.
- V dubnu byla dokončena projektová dokumentace na další etapu obnovy, na podzim pak bylo na jejím základě vydáno stavební povolení.
- IREAS - Institut pro strukturální politiku - vypracoval pro město podrobnou studii proveditelnosti záměru obnovy zámku. Studie dopadla dobře - i přesto, že větší část funkcí umístěných do zámku bude nevýdělečná, je náš záměr celkem dobře proveditelný. Zámek má totiž výbornou polohu vzhledem ku Praze, Kladnu i letišti, takže o prostory vyhrazené pro tzv. Centrum pro vědu a výzkum (něco jako školicí centrum), které město nabídne k pronájmu v jednom křídle, by měl být značný zájem. Navíc vzniknou nová pracovní místa.

Rok 2006

Stavební práce na zámku:

- Po celý rok pokračují opravy zámeckých krovů a střech.
- Byla dokončena studie na další etapu obnovy, která ve dvou variantách řeší umístění Městského úřadu, informačního centra a správcovského bytu do západního zámeckého křídla. V rámci projektové přípravy byla rovněž provedena inventarizace umělecko-řemeslných prvků.

Zámek 1943

Zámek 2006

Přístup k řešení revitalizace parku

Vzhledem k nedostatku dochovaných plánů a podkladů týkajících se severní části zámeckého areálu nejsme schopni doložit ani navázat na historický stav. Jedním z možných řešení je srovnání obdobných realizací. Především se nabízí zámecké zahrady u zámků v Zákupích a Ploskovicích, jejichž majitelkou byla stejně jako v případě Buštěhradu Anna Marie Františka Toskánská.

Je nutné přihlídnout k tomu, že jak zámek v Ploskovicích tak v Zákupích jsou národními kulturními památkami a vztahuje se na ně vyšší míra ochrany a případně finančních prostředků. Zámek v Buštěhradě je evidovaný pouze jako nemovitá kulturní památka.

Je v zájmu města zámek i zahradu uvést do užitelného stavu. V návrhu je nutné přihlídnout k změnám možností města, jak v průběhu realizace, tak v následné údržbě, které by měly být co nejmenší. Nelze tedy v projektu uvažovat úpravy, výběr dřevin a vegetace náročné finančně a náročné na údržbu jako je to mu ve zmíněných dvou areálech.

Anna Marie Toskánská

Anna Marie Františka Toskánská (dále jen AMFT) se narodila 13. 6. 1627 v Ostrově nad Ohří jako dcera Julia Františka vévody Sasko-Lauenburského. Její děd Jindřich Julius přišel do Čech v r. 1617. Sloužil též ve Valdštejnově vojsku.

V Ostrově nad Ohří postavil impozantní šlechtické sídlo. Prvky z tohoto zámku se objevují i na ostatních zámcích AMFT a zvláště se všude objevuje rodový znak. Otec AMFT dal v roce 1683 postavit zámek v Zákupích. Měl dvě dcery AMFT a Františku Sybilu Augustu. Františka Sybila dostala Ostrov na Ohří a statky v loketském kraji.

AMFT později vlastnila Zákupy, Ploskovice (1 763 ha), Buštěhrad (2 668 ha), Zvolíněves (2 089 ha) a dva díly domu na Hradčanech.

AMFT měla jako domovský zámek Zákupy, kde vládl velký přepych. Byl to vlastně knížecí dvůr.

AMFT zemřela 15. října 1741 ve stáří 69 let. Byla pochována vedle svého prvního manžela Filipa v kryptě zákupského kostela sv. Fabiána a Sebestiána.

Ploskovice

Důmyslně řešený zámecký park má rozlohu 8 ha. Jeho základní koncepce vznikla po roce 1720. Velkorysý je jeho osové řešení od vstupního pavilonu přes zámecký vestibul, zadní park s rybníčkem a topolovou alejí až k mariánskému sousoší u dnešního vlakového nádraží. Koncepce byla zachována i při pozdějších změnách, kterými v průběhu doby park procházel.

Dnešní podoba parku pochází z let 1850-53, kdy došlo k úpravě zámku ve stylu II. rokoka. Novou úpravu vedl podle architekta Jana Bělského dvorní zahradník Fr. Fritsch, který mimo jiné proslul již kolem roku 1840 nebývalou a účinnou péčí o ovocnářství, zakládal vzorné školky a ploskovické okolí přímo zaplavil novými alejemi a sady ovocných stromů.

Prísna osová symetrie, obdélný tvar, sklon pozemku tak, aby jeho plocha zachycovala co nejvíce slunečních paprsků, naprostá uzavřenost dispozice, která nemá zdůrazněný vjezd ani „čestný dvůr“, to jsou základní motivy středoevropské zahradní architektury.

Terén zahrady vykazuje čtyři terasové stupně. Druhý stupeň od severu, který je zároveň nejvyšší a hlavní terasou, působí jako přirozený útvar. Ve skutečnosti jde o zděnou stavbu, do které jsou pojety přízemní grotty pod zámek a vinné sklepy v částech pod arkádou. Zámek s přílehlými arkádami pak rozděluje zahradu na horní a dolní. Obou částem vévodí uprostřed širokých hlavních cest dvě elipsovité kašny s figurálními vodotrysky. Cennými jsou i kameninové zahradní doplňky rozmístěné po celé ploše zámeckého parku, zejména mramorové fontánky v terase po zámku, vázy a za připomenutí stojí i kuželník u západní ohradní zdi parku.

Z porostů připomeňme alespoň zerav východní /*Thuja orientalis*/, skupinu vzrostlých paulownií /*Paulownia tomentosa*/, kaštanovník jedlý /*Castanea sativa*/ a další. Mezi nejcennější náleží výstavní exemplář stříhanolistého jirovce /*Aesculus Hippocastanum Laciniata*/.

Fotografie současný stav

Letecký snímek

Mapa stabilního katastru

Zákupy

Barokní zahrada

Tato nevelká zahrada (necelý hektar) bývala kdysi chloubou svých majitelů. Na jejím zřízení se pracovalo od počátku 70. let 17. století. Zásadní význam měla však až úprava z počátku 18. století za Anny Marie Františky. Její druhý manžel byl poslední příslušník rodu Medici, Giovanni Gaston, pozdější toskánský vévoda. Přestože manželství nebylo příliš šťastné, Anna Marie Františka měla úzké vazby na italské prostředí. To se projevilo i ve vzhledu zahrady, která patří k nejvýznamnějším aplikacím italského typu terasové zahrady u nás. Není stoprocentně jasné, kdo zahradu projektoval, buď to byl Octavio Broggio (syn Julia Broggia), nebo nový vévodkynin stavitel z Prahy Jan Jindřich Klíngensleitner. Chybí zde svažité terén, který terasové řešení zahrady vyžaduje. Přesto zde byly vybudovány dvě terasy s odpočívadlem otevřené na jih, k slunci. Tvoří architektonickou dominantu zahrady. Stupně teras spojuje symetricky položené schodiště. Opěrné zdi jsou členěny mělkými nikami. Jejich skalnatě upravené stěny vytvářejí vodní kaskády. Mezi niky jsou vloženy objímající se mužské a ženské polopostavy nesoucí římsu. Ta je kamenná, ale opět s umělým grottoovým povrchem. Střední kvádry pak mají podobu maskaronů. Kamenné prvky byly prvotně výrazně barveny – červená, šedá nebo modrá, bílá, okrová. Z původního celkového vzhledu zahrady se bohužel dochovaly jen tyto terasy. Z účtů se dozvídáme, že v zahradě byly např. 4 grotty, což jsou umělé jeskyně, blíže neurčené sochy a ozdobné vázy, skleníky, střešnice, kuželník, altán, loubí, fontány...pěstovaly se zde i flikovníky. Zachované terasy však naznačují aslespoň základní řešení této zahrady, jejíž osa směřovala od předzámčí k věži farního kostela. Kostel Sv. Fabiána a Šebestiána byl totiž rovněž nepřímě zapojen do areálu. Nejenže byl v daném období upravován, ale v jeho hrobce je pochován i první manžel velkovévodkyně a jejich první dcera a následně sem byla uložena i k poslednímu odpočinku sama velkovévodkyně. V letech 1710 – 1711 byla postavena vodárna za zámek jako nutné technické vybavení zahrady a doplněk staršího rezervoáru. Voda do ní byla přiváděna z mlýnského potoka přes zámecký rybník (dnes parkoviště a louka). Od vodárny pak byla vedena přes dvůr do okrasné zahrady k obohacení fontán a dále k sloupu Nejsvětější Trojice na náměstí. K zahradě se na sever od zámku pojily ovocné sady, bažantnice a rozsáhlá obora. Za slezských válek při drancování roku 1744, tedy pouhé tři roky po smrti Anny Marie Františky, zahrady značně utrpěly. K jejich dalšímu poškození došlo v roce 1775 za selského povstání.

V polovině 19. století, kdy se zámek adaptoval pro exiláče Ferdinanda V., byl upraven i park. Úpravu provedl architekt Jan Bělský v duchu druhého baroka. Horní terasa byla od předzámčí pohledově oddělena stěnou ze střihaných lip. V dolní části zahrady byla zachována původní základní dispozice, ale jen na menší ploše, v nejspodnější části byly vysázeny již dřívější stromy.

V 70. letech minulého století, tedy po 300 letech, byla zahrada náznakově rekonstruována Sadovnickým střediskem ZTŠ Děčín-Libverda. Při této rekonstrukci však nebyla, bohužel, důsledně provedena obnova vodního systému, takže fontány nebyly v provozu. Nedostatek finančních prostředků na údržbu a posléze vykrádání kamenných balustrád přivedly zahradu opět do havarijního stavu.

Nyní je zahrada po celkové rozsáhlé rekonstrukci.

Aktuální letecký snímek

Mapa stabilního katastru

Zahrady jsou navrhovány jako prostor pro drama, ve kterém návštěvníci mají spíše roli herců než renesančních filosofů.

- vazba stavby a zahrady jako základ kompozice (zahradní průčelí, loggie, monumentální schodiště, pavilony)
- dlouhé hloubkové osy
- příčné osy
- posílení vodních prvků (klidná vodní hladina)

- barokní stavbu, sochu, kašnu atp. je nutné vnímat v pohybu - obcházet. - barokní stavby byly vědomě komponovány k obcházení, ke stálému objevování nových pohledových os, k rafinované hře se světlem, s krajinou.

- baroko - „point de vue“ (socha, letohrádek, kaple...)
- iluze – základní téma baroka
- snaha vytvořit vše větší, monumentálnější než ve skutečnosti bylo
- pohyb –při pohybu v barokním prostoru se vše mění
- „neuchopitelný“ prostor

Architektonické těžiště stavby přechází z vnitřního dvora (renesance) na zahradní průčelí. Funkci renesančního slavnostního nádvoří přejímá velkorysý přírodní prostor zahrady

Proti RYTMICKÉMU ČLENĚNÍ renesanční zahrady je základním motivem barokní kompozice výrazná OSOVOST

Zámecká (palácová) stavba se stává ústředním motivem a uzávěrem hlavní osy.

Zámek (palác) vytváří otevřené nádvoří a tvoří kompoziční jednotu stavby s parkem.

Světlo v barokních zahradách

- světlo na úrovni země
- keramické misky v pravidelných rozestupech zvýrazňovaly půdorysné uspořádání zahrady a byly praktickým prvkem, který umožňoval bezpečný pohyb noční zahradou

Světlo ve výšce 0,60 – 1,00 m

- svíčky nebo keramické misky na balustrádách, květináčích, stolech.....
- ideální pro stolní hry a pro stolování

Světlo ve výšce 200 cm

- na tyčích, lampiony.....
- hlavní nasvětlení, zdůrazňující architekturu, větvoví stromů, dočasné konstrukce

+ ohňostroje

Český Krumlov

Ludwigsburg, Německo

Zámek knížete Lichtensteina ve Vídni, 1719

Anglický park je styl krajinářského parku nebo zahrady, který vznikl v Anglii na počátku 18. století, a rozšířil se po celé Evropě. Nahradil formálnější, symetrické francouzské zahrady vzniklé v 17. století jako hlavní zahradnický styl v Evropě. O jeho výtvarnou hodnotu se zasloužil především William Kent (1685/1748). Prvními propagátory anglických parků byl filosof Joseph Addison a básník Alexander Pope.

- zobrazuje zidealizovaný pohled na přírodu
- nepravidelný, nesymetrický a nemá přímé linie
- vyhýbají se geometrickým tvarům v krajině, aby dosáhli dojmu původní krajiny
- harmonie v parku je dána skrytou vyvážeností malebné kompozice
- sekané trávníky na rozlehlých loukách v kontrastu k vodním plochám na lesním pozadí
- shluky stromů, háji na zvlněném terénu
- napodobeniny památek, zřícenin, mostů, jeskyní
- navrženy tak, aby dávaly dojem idylické krajiny

Výsadba

K výsadbě anglického krajinářského parku lze použít vhodné druhy místních dřevin, které byly doplňovány dovezenými cizokrajnými dřevinami, nebo kultivary. Výsadbu je nutné naplánovat tak, aby použité dřeviny nebyly příliš stejné a výsadba nebyla fádni, příliš různorodá a výsadba nebyla nesourodá. Důležité jsou samozřejmě i nároky dřevin, ale významný je habitus, odstín olistění, vybarvení na podzim, při rašení, při květu. Například rostliny se zajímavým, ale z větší dálky naprosto nenápadným kvetením je třeba umístit u cesty. Rostliny nad jiné pozoruhodné, umísťujeme zvlášť, jako solitéry.

Voda

Voda v krajině může dodat krajině větší dynamiku, tehdy, když bude otevřenou krajinou procházet v křivkách jako řeka. Nebo může opticky krajinu udělat širší, nebo užší, to tehdy, bude li koryto řeky, nebo rameno rybníka dělit krajinu podélně, nebo příčně.

Stavební doplňky

Evropské "anglické zahrady" jsou charakteristicky vytvořeny v menším měřítku a jsou plné atraktivních doplňků, romantických prvků, čímž se liší od většiny anglických přírodně krajinářských zahrad. Mohou někdy působit až poněkud kýčovitě. Typickým úkazem v evropských přírodně krajinářských zahradách byly osoby představující za úplatu poustevníky v romantických umělých jeskyních.

idylická krajina, romantika

nepravidelnost, asymetrie

shluky zeleně v kontrastu s loukami

exponované průhledy (Průhonický park)

napodobeniny památek, jeskyně

nepravidelné volní plochy

